

Santuari de PUIGGRACIÓS

Conferència sobre

Les plantes medicinals als Cingles de Bertí i Puiggraciós

a càrrec de Ma Àngels Bonet,
Dra. en etnobotànica

Diumenge, 11 de febrer a les 5 de la tarda

Plantes medicinals als Cingles de Bertí i Puiggraciós

ETNOBOTÀNICA

Estudi dels coneixements populars sobre les plantes

METODOLOGIA: les entrevistes

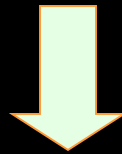
Parc de les olors (Riells)

Objectius de l'Etnobotànica

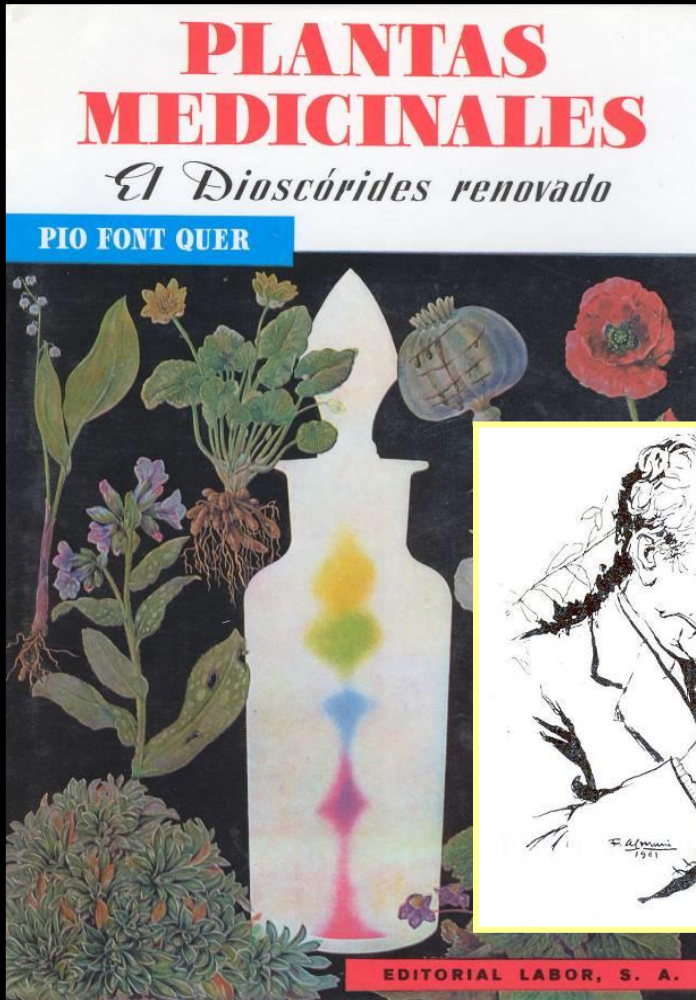
- Elaborar un catàleg dels usos tradicionals de les plantes a la zona estudiada

- Recopilar els noms populars

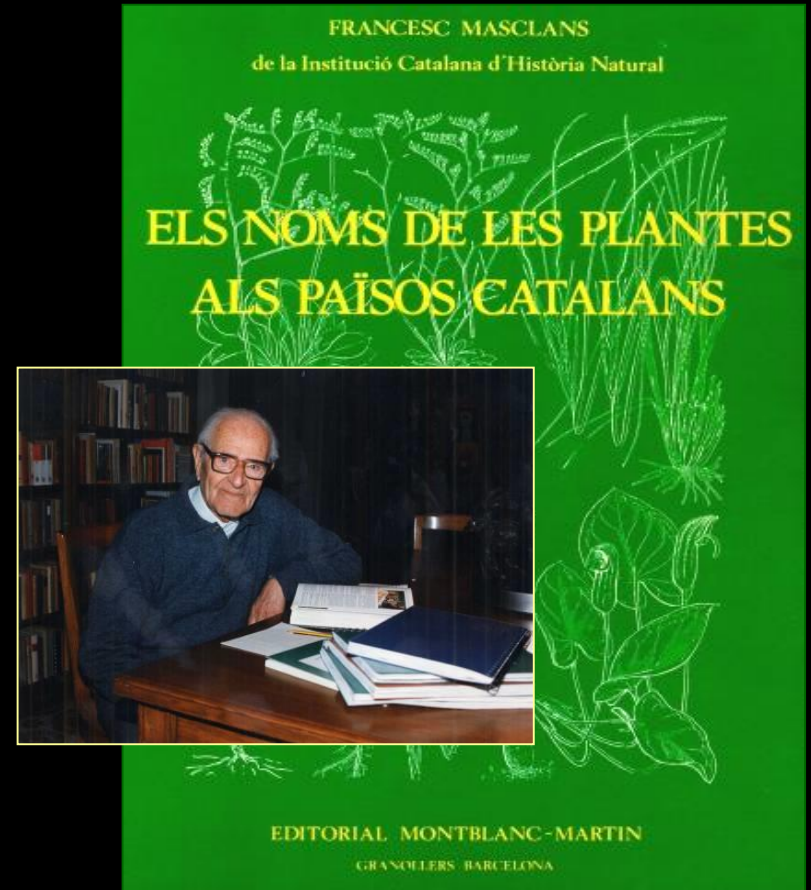
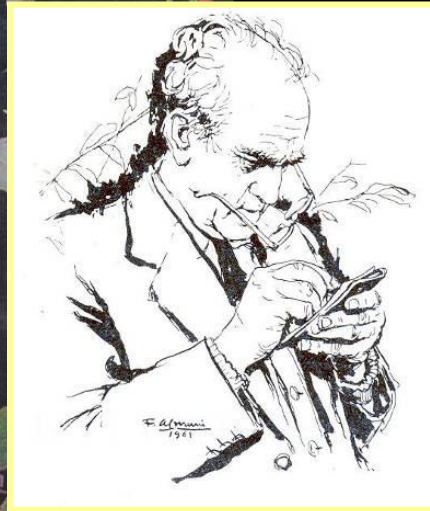

- Suggestir plantes potencialment útils
- Aportar idees que ajudin a millorar l'explotació dels recursos naturals

Etnobotànica catalana. Antecedents

Pius Font i Quer

Francesc Masclans

LLIBRE

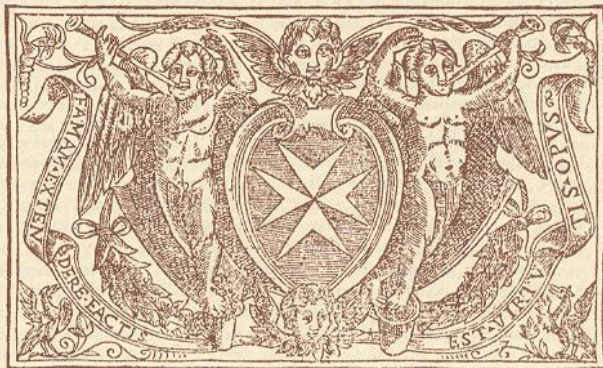
DELS SECRETS

DE AGRICVLTVRA CASA
RVSTICA Y PASTORIL.

RECOPILAT DE DIVERSOS AVTORS,
Anichs y Moderns, de llenguas Llatina, Italiana, y Francesa, en
nostra vulgar llengua Catalana, per Fra Miquel Agustí Prior del
Temple de la fidelissima Vila de Perpinya, de la Religio del
Hospital de Sant Joan de Hierusalem: natural de la
Vila de Banyoles Bisbat de Gerona.

DIRIGIT AL MOLT ILLVSTRE SENYOR FRA DON
Onofre de Copons Balliu de Mallorca, y Comanador de la Comanda de
Granyena, y de la Comanda Magistral del Masden,
de la dita sagrada Religio.

EN LO FVLL SEGVENT SE VEVRAN
breument les matèries que lo Autor tracta y ensenya
en los tres Llibres, sense altres curiositats, en
que està diuïdit dit Llibre.

AB LLICENCIA Y PRIVILEGI.

Estampat en Barcelona en la Estampa de Esteue Liberós
en lo Carrer de Sant Domingo. Any
M. DC. XVII.

DE SECRETS DE LES HERBES MEDICI-
nals mes conegudes y vsades:

C A P. VII.

Secrets de les Borratges.

ES fulles tendras de las Borrarges y flors, ser-
uexen per lo menjar del ansiam, sembranse en
lo mes de Agost y de Setembre, per lo hiuern, y
primauera de Abril, poden se trasplantar en tot
temps, la sua sement se cull mig madura, per lo
que falta apres fora de la fulla.

La Borratga aporta alegria à la persona qui so-
uint la vsa.

Lo brou ahõt aurabullit la Borratga neteja lo cos.

Esteuá.

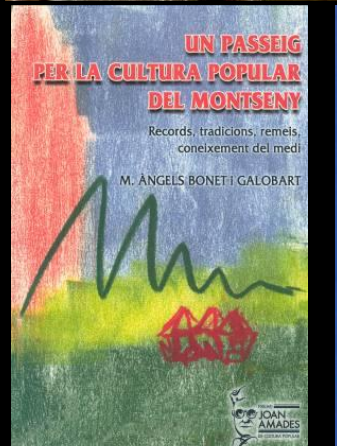
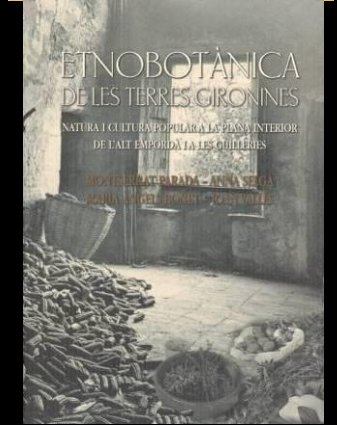
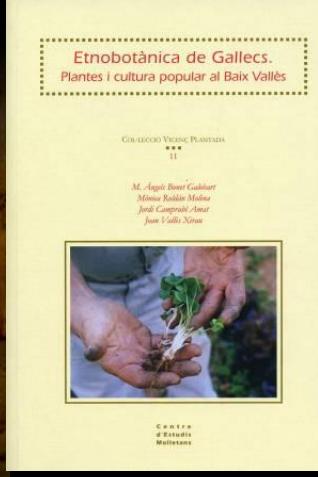
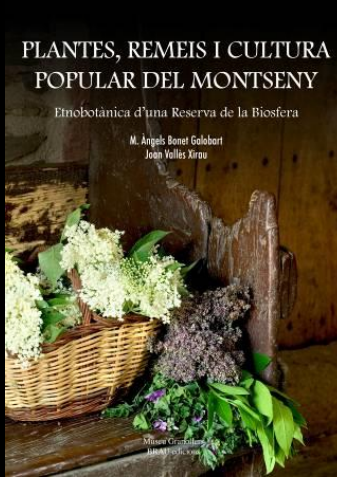
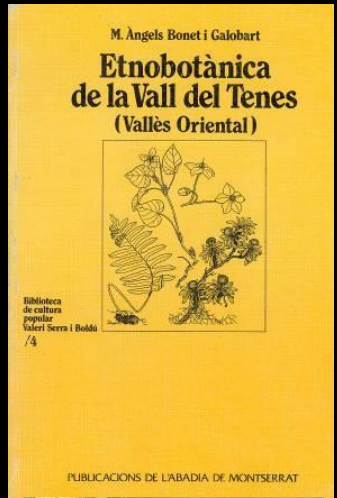
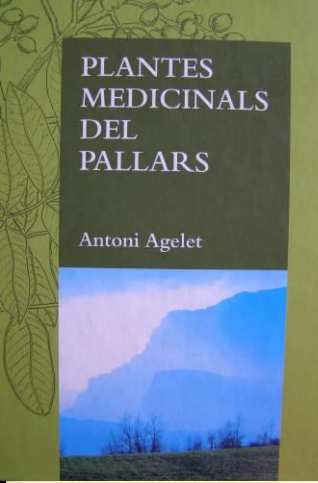
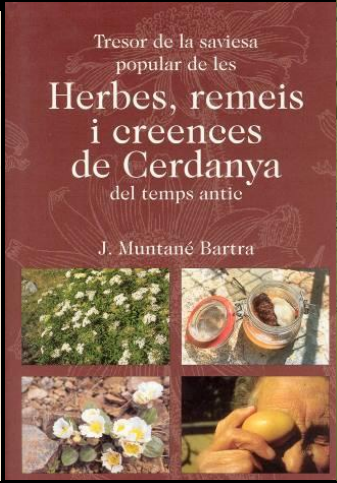
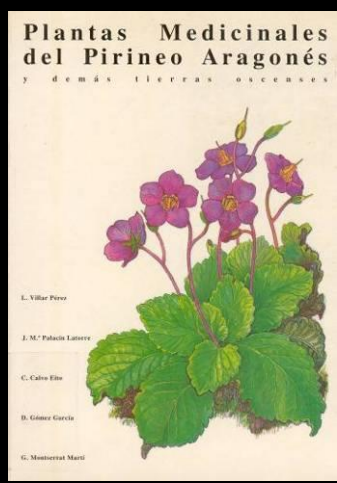
Borratgas

Per ale-
grar lo
cos, y nete-
jar lo cos.

La

Estudis d'etnobotànica als Països Catalans

M. Àngels Bonet i Galobart

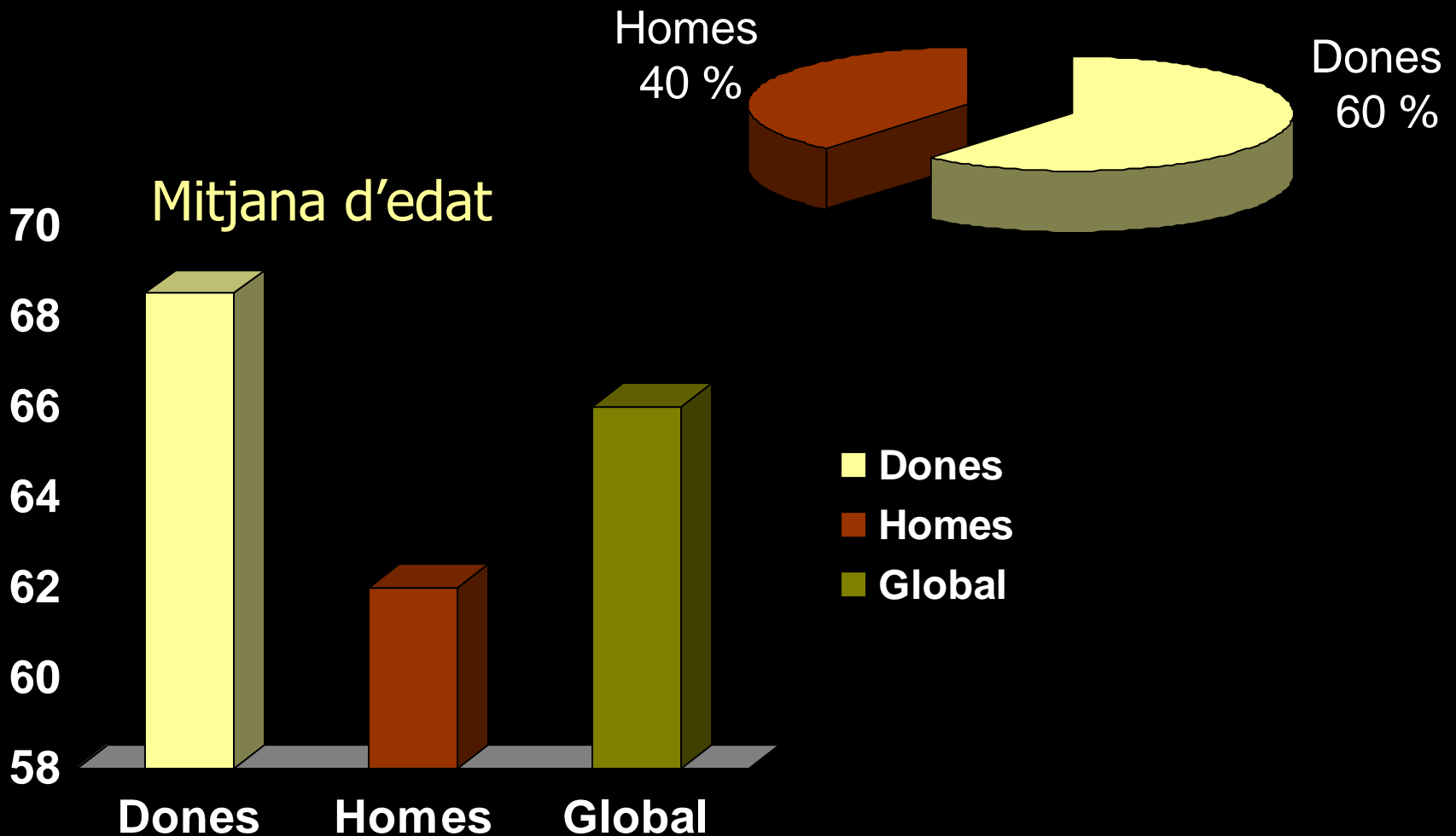
Etnobotànica de la Vall del Tenes (Vallès Oriental)

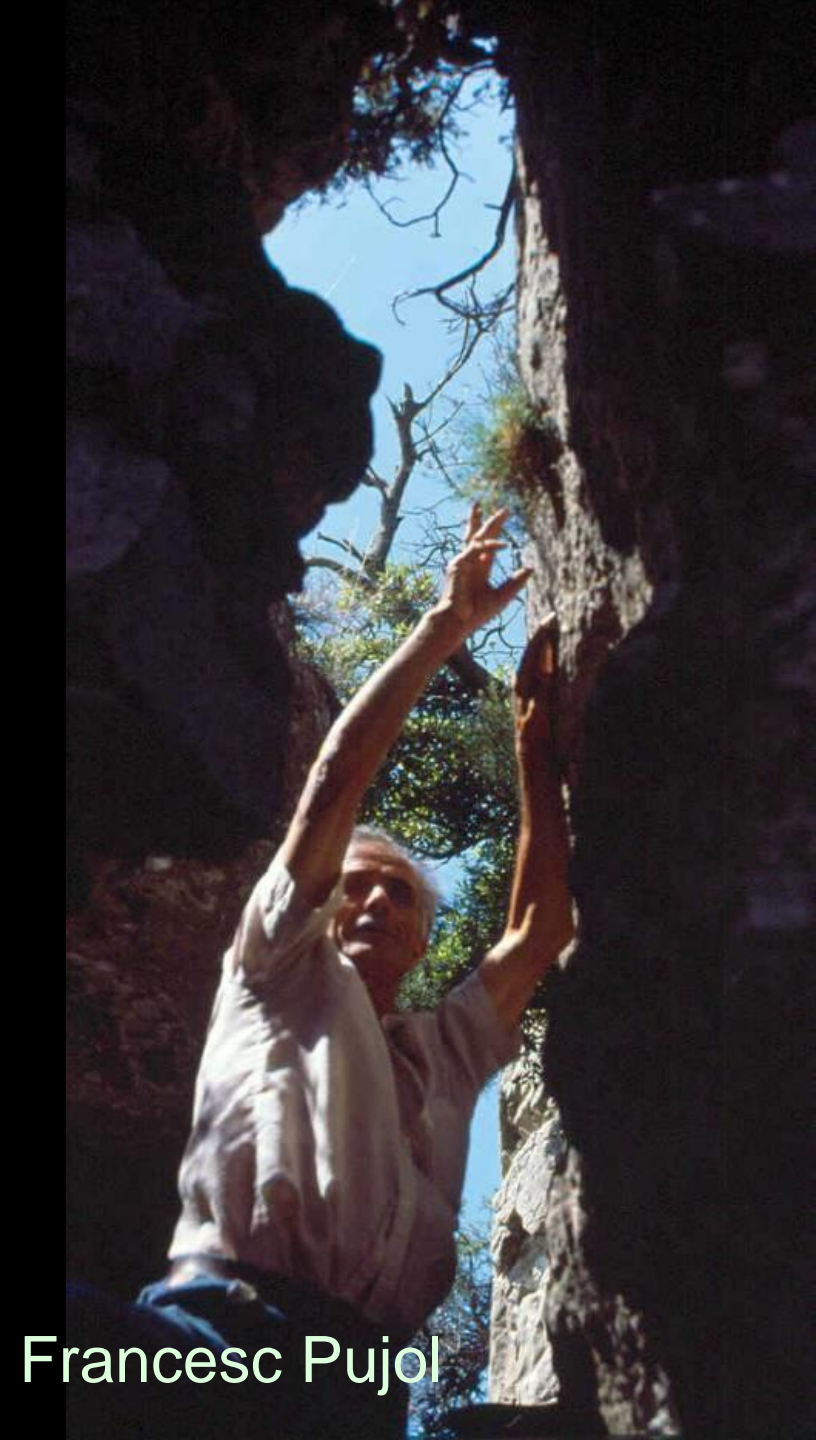

Biblioteca
de cultura
popular
Valeri Serra i Boddú
/4

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Característiques de la població entrevistada

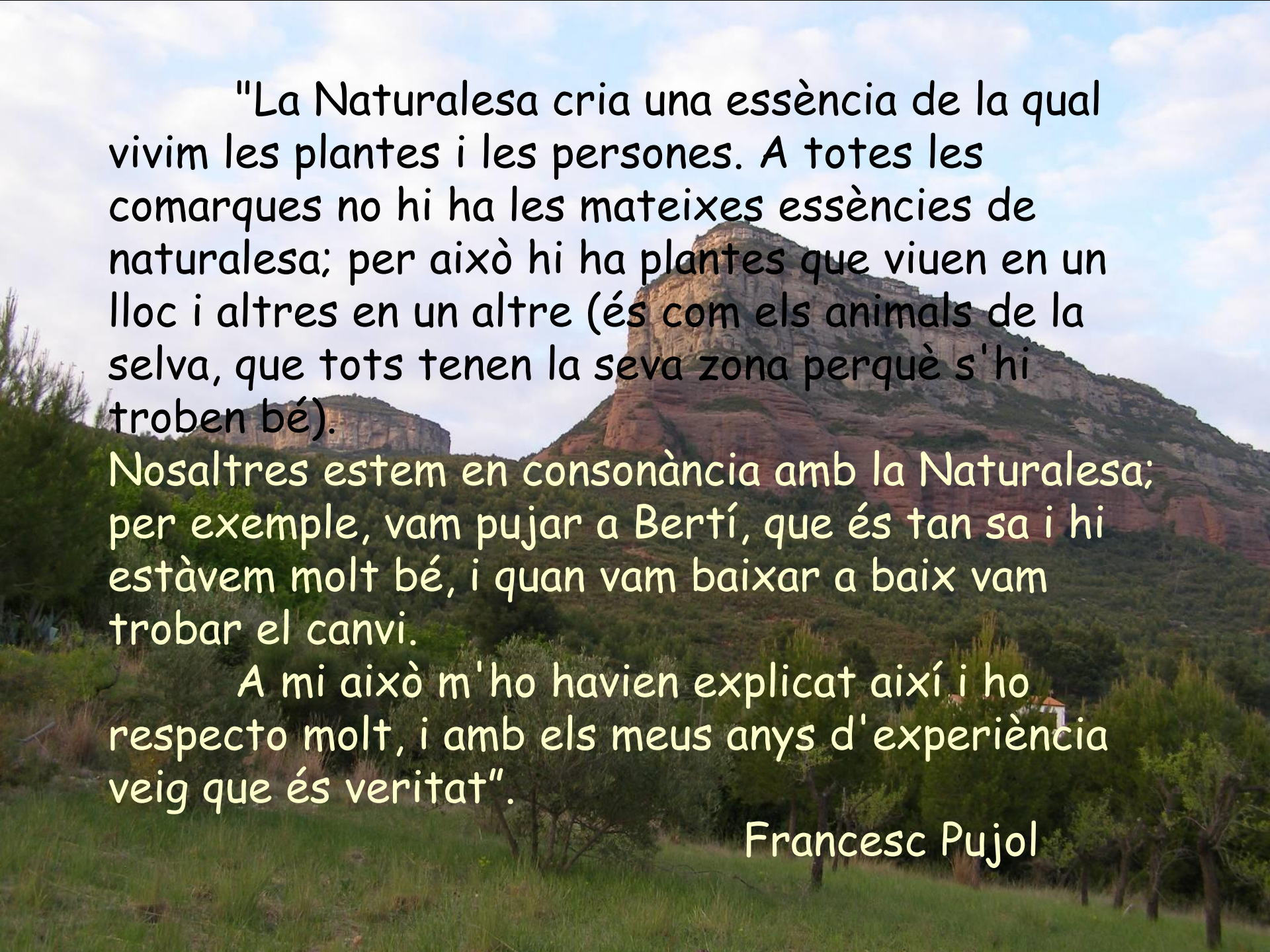

Francesc Pujol

Rosa Dordal
(Can Panxarossa)

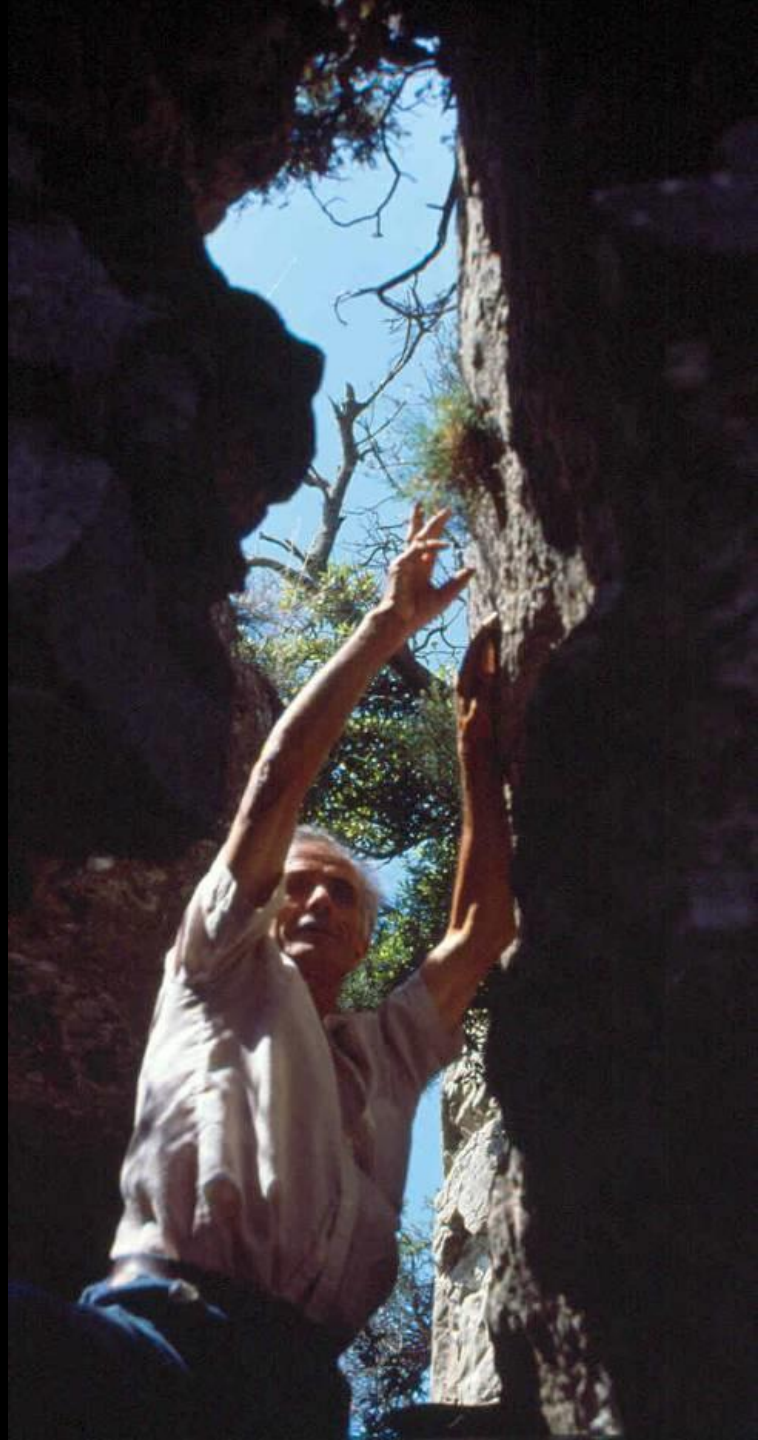
"La Naturalesa cria una essència de la qual vivim les plantes i les persones. A totes les comarques no hi ha les mateixes essències de naturalesa; per això hi ha plantes que viuen en un lloc i altres en un altre (és com els animals de la selva, que tots tenen la seva zona perquè s'hi troben bé).

Nosaltres estem en consonància amb la Naturalesa; per exemple, vam pujar a Bertí, que és tan sa i hi estàvem molt bé, i quan vam baixar a baix vam trobar el canvi.

A mi això m'ho havien explicat així i ho respecto molt, i amb els meus anys d'experiència veig que és veritat".

Francesc Pujol

Herba pedrera
Silene saxifraga

Herba pedrera

"Un dia de juny va donar-se el cas que jo guardava els bous a l'altra banda vaig veure l'àvia de can Roses del Serrat que passava pel Pla del Pinar, i caminant mig ajupida anava en direcció al Turó de les Onze Hores.

I a mi em va venir al pensament allò de l'herba. La vaig seguir sense que ella em veiés fins al lloc on vaig veure que la collia. D'aquesta manera vaig poder saber quina herba era".

Francesc Pujol

Rosa Dordal
(Can Panxarossa)

Te de roca
Jasonia saxatilis

Te de roca

"Per a la tos va molt bé, però llavors varen dir que si portava droga..."

Si prens una tassa de te d'aquest al vespre dorms tota la nit. Jo n'havia presa: quan estaves una mica refredat i tenies aquella tos, beviess una tasseteta d'allò, no massa; encara que portés una mica de droga no feia res. Ara no en tenim perquè no en trobem. Jo és el que he trobat a faltar més".

Rosa Dordal

Lliris de Sant Antoni (*Lilium candidum*)

Confitats en anís o bé en oli d'oliva
per a curar ferides i cremades

Orella d'ós
(*Ramonda myconi*)

"Per a la tos no hi ha res millor. Aquella aigua era boníssima. L'anàvem a buscar a Bertí.

Es fa molt per les roques i per terrers, que no és roca ni terra. A l'estiu fa una mica de floreta blavosa. Fa anys que no n'he collida. L'última vegada que en vaig collir va ser al Prat, en uns terressos que hi havia pena de la vida d'enflilar-s'hi".

Rosa Dordal

Les trementinaires

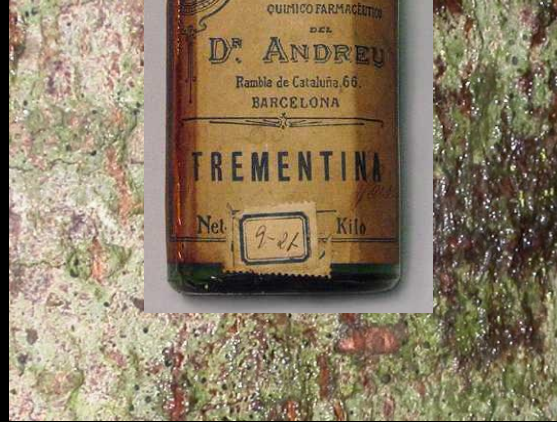
Trementinaires de Tuixén
fotografiades a Samalús
(Montseny) l'any 1918.
Foto de J.M. Batista i Roca.

Trementinaires

Oli d'avet
Oli de ginebre
Trementina

Plantes medicinals

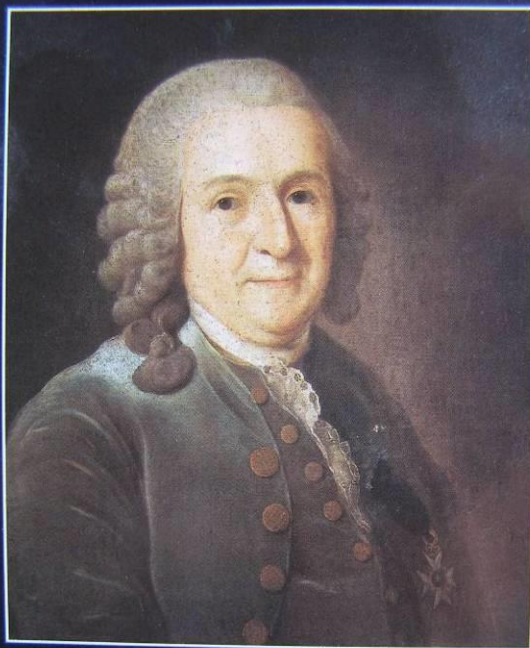
Orella d'ós

Genciana

Els noms de les plantes

Linné: el pare de la Botànica moderna

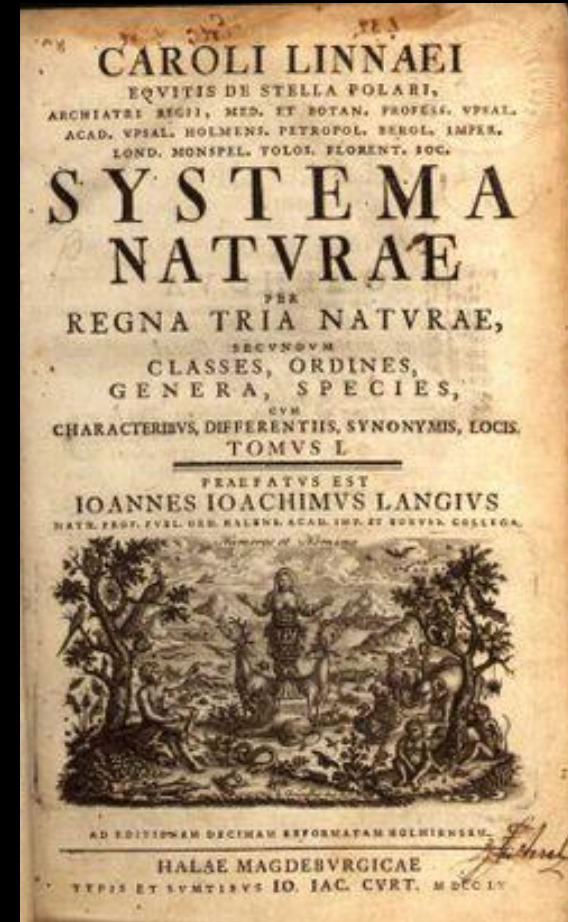

Carl von Linné

1707-1778

NOMENCLATURA CIENTÍFICA

- Unívoca
- Universal

Classificació // Nomenclatura

Nom d'una espècie

nom
genèric

epítet
específic

nom
autor

lloc de
publicació

any de
publicació

l·latí, cursiva (o subratllat)

Papaver somniferum

L. *Sp. Pl.* 1 ed, 508. 1753

Tarongina

Melissa officinalis L.

Herba de Sant Joan

Hypericum perforatum L.

Violer

Viola alba L.

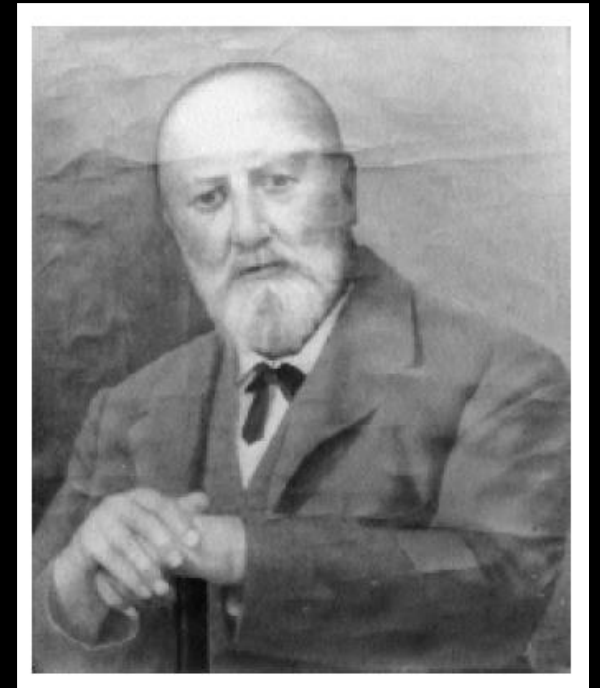
Herba de Sant Joan:
Hypericum perforatum L.

Curiositat. Una planta endèmica del Montseny
i les Guillerries:

l'herba de Sant Segimon

dedicada al
botànic olotí

Saxifraga vayredana Luizet

Estanislau Vayreda

Sinonímia: diversos noms per a una mateixa planta

Rosmarinus officinalis L.

Denominacions populars de *Santolina chamaecyparissus* (**espernallac**)

- Alcalatén: botja pudent
- Baix Camp: espernallat
- Baix Ebre: esparrallat
- Baix Maestrat: ontina
- Baixa Ribagorça: botja santjoanera
- Comtat: mançanilla
- Empordà: cordonet
- Mallorca: camamilla de mar
- Menorca: camamilla de Maó
- Pallars Jussà: herba de Sant Joan
- Rosselló: herba cuquera
- Segrià: botgeta de la cascadura

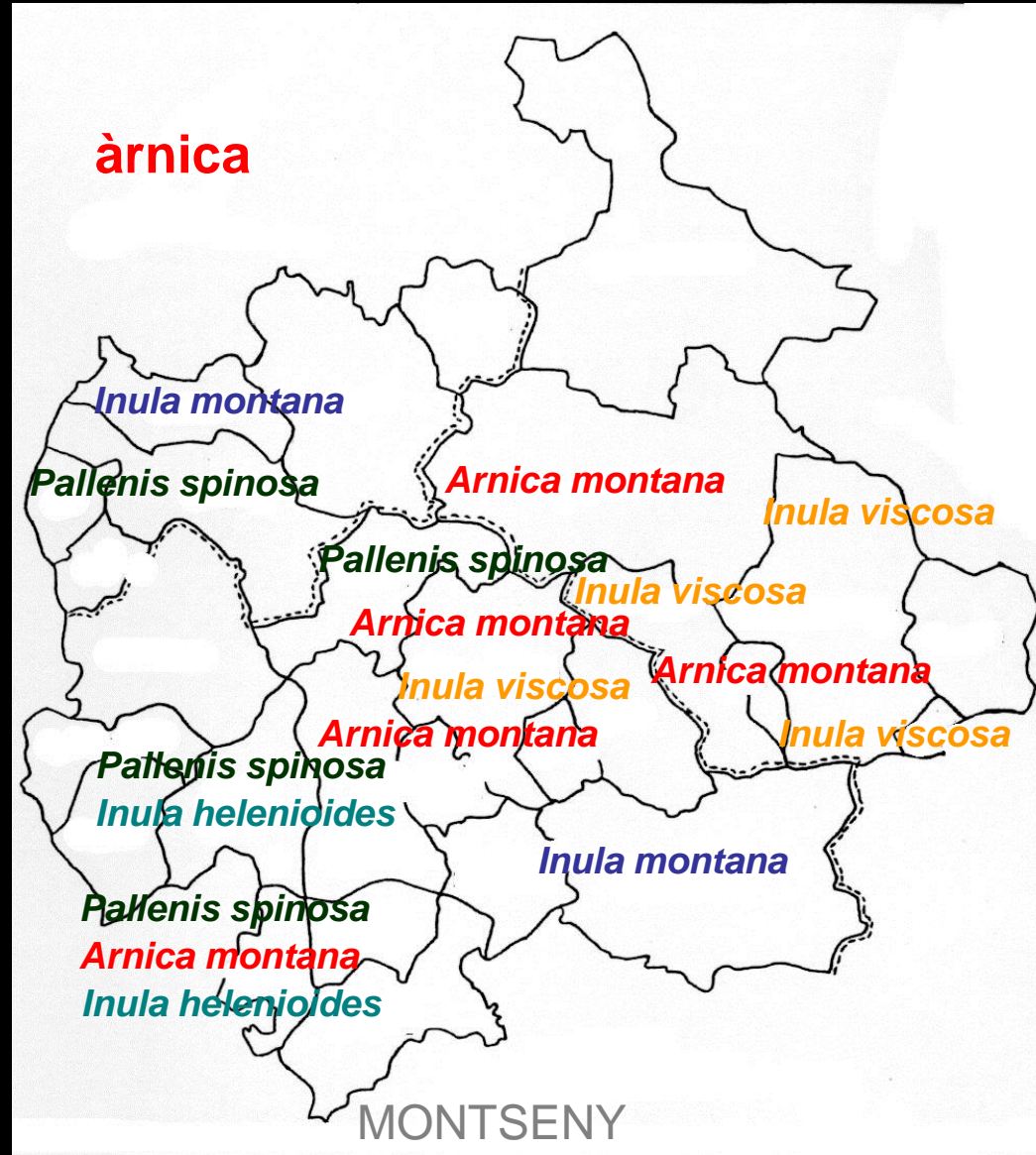

Polisèmia: un mateix nom popular per a diferents espècies

Exemple

Arnica montana

L'ALZINAR MEDITERRANI

L'alzina (*Quercus ilex*)

Roure martinenc
(*Quercus pubescens*)

Ermita de Sant Nicolau

Dues falgueres medicinals de l'alzinar

Herba pigotera
(*Polypodium vulgare*)

Viola (Viola alba)

Carbassina (*Bryonia dioica*)

Esparreguera
(*Asparagus acutifolius*)

Esbarzer (*Rubus ulmifolius*)

Una recepta
ben coneguda

Truita d'espàrrecs (*Asparagus acutifolius*)

Alzinar esclarissat

Arboç
(*Arbutus unedo*)

Ginesta
(*Spartium junceum*)

Catifes de Corpus amb ginesta

Arbúcies

La Garriga

PINEDES I BROLLES

Estepes, brucs i plantes aromàtiques

Estepa blanca (*Cistus albidus*)

P R O V E N C E

l a v a n d e s . à S é n a n q u e

Espernallac
(*Santolina chamaecyparissus*)

Romaní (*Rosmarinus officinalis*)

El rei de la mel

Dita: “El romaní floreix cada Mare de Déu assenyada de l’any”.

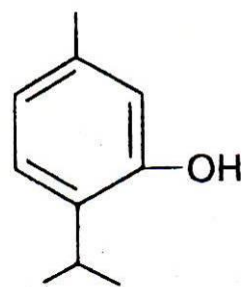

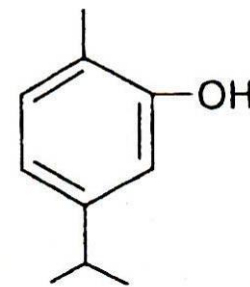
LA FARIGOLA (*Thymus vulgaris*)

timol

carvacrol

La sopa de farigola: una delícia i, a més, digestiva

Sopa de marialluïsa:
encara més digestiva

Marialluïsa
(*Lippia triphylla*)

Angeleta Flaqué

MUNTANYA MITJANA

Herba fetgera
Anemone hepatica

Tripó
Verbascum thapsus

Mallerenguera
Amelanchier ovalis

Arç blanc
Crataegus monogyna

Càdec o ginebró
Juniperus oxycedrus

Oli de ginebre

Barreges de plantes medicinals

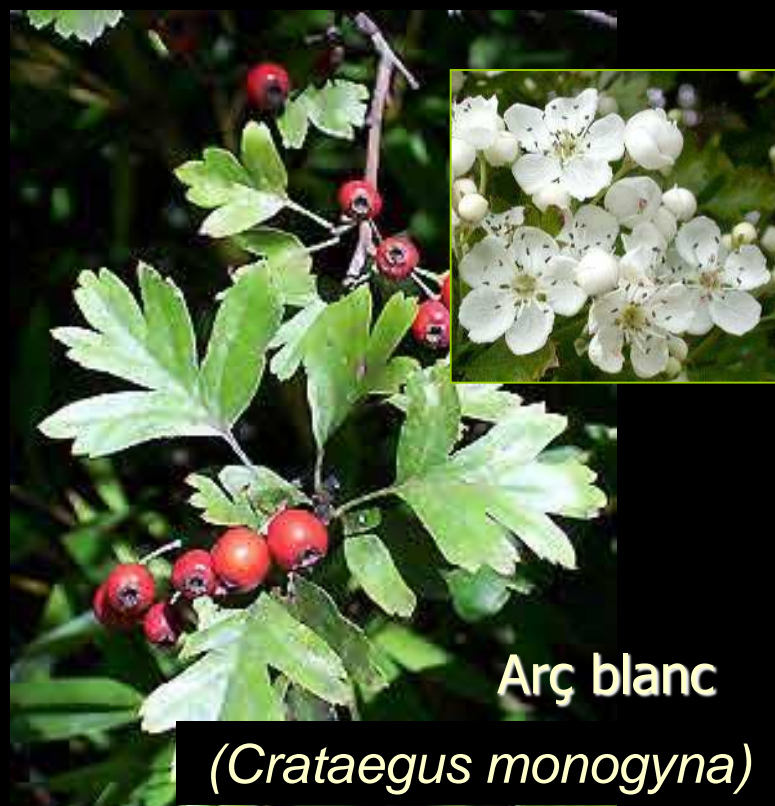
Exemple de barreja de plantes d'acció antihipertensiva (per a fer baixar la pressió) i estimulant de la circulació

Ingredients:

- Olivera (fulla)
- Arç blanc (brots florits)

Olivera (*Olea europaea*)

Arç blanc

(*Crataegus monogyna*)

Sajolida (*Satureja montana*)

El saüc (*Sambucus nigra*)

L'espècie amb més usos
diferents a Catalunya

Essència de flor de saüc

Bunyols de flor de saüc

Camí florit

Llevamà, card, fonollassa,
rosella, cascall, lletsó,
vinagrella, corritjola,
ginesta, aritja, fonoll,
passionera, cugula,
mareselva, safrà bord,
floravia, canyaferla,
baladre, argelaga, albó,
falguera, olivarda, estepa,
clavell de moro, coscoll,
heura, contell, englantina,
vidalba, murta, maimó,
cama-roja, campaneta,
ravenissa, bruc, guixó
(i en l'aire color de vauma
l'esgarrifança d'un poll).

Josep Maria Llompart
(Mallorca, 1925-1993)

MOLTES GRÀCIES!

